

Ünite 7: Diğer Harcamalar Vergileri

Diğer Harcama Vergileri

KDV'ye ilave olarak başka harcama vergilerinin de alınmasının en kayda değer nedeni kamunun daha fazla gelir elde etme isteğidir. Diğer harcama vergileri özelliklerine göre 4 grupta sınıflamak mümkündür:

- 1- Genel tüketim vergisi: gümrük vergisi
- 2- Özel tüketim vergisi: özel tüketim vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi, şans oyunları vergisi
- 3- Hizmet veya mal satış karşılığı alman harcama vergileri: harçlar, değerli kağıtlar vergisi
- 4- İşlemler üzerinden alınan harcama vergisi: Damga vergisi

Gümrük Vergisi

Avrupa Birliğine Uyum çerçevesinde yeni gümrük kanunu 2000 yılında yürürlüğe girmiştir.

Verginin Konusu, Vergiyi Doğuran Olay, Mükellef, Matrah: Gümrük vergisinin konusu, Türkiye'ye ithal edilen eşyalar oluşturur. Bir malın ithal edilmesi gümrük hattının geçmesidir. Serbest liman, serbest bölge ve mahallelerle, gümrüklenmemiş eşyaya mahsus sundurma ve antrepolar, bu tür eşya konulmasına gümrükçe izin verilmiş yerler ve araçlar gümrük hattı dışında sayılır.

Vergiyi doğuran olay, gümrüğün denetlenmesi altında bulunan eşya açısından, beyanname verilen hallerde beyannamenin tescili, sözlü beyan yapılan hallerde bu beyana ait tahakkuk varakasının yükümlü tarafından imza ve idarece tescil edilmesidir. Gümrük denetlemesi dışında kalan eşyada vergiyi doğuran olay eşyanın gümrük hattından geçirilmesidir.

Konşimento (Taşıma senedi):

Gemiye yüklenen mala ilişkin ticari işlemle ilgili her türlü bilgilerin yazılı olduğu kıymetli evraktır.

Ordino: Konşimentoda yazılı malların kısım kısım çekilebilmesini temin etmek üzere hazırlanan emir veya talimattır.

Gümrük vergisinin mükellefi, ithal edilen eşyanın mal sahibidir. Mal sahibi konşimento, yük senedi ve ordino gibi belgelerde eşyanın teslim edileceği ifade edilen kişidir.

Matrah, ithal edilen eşyanın gümrük vergisini ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki normal fiyatıdır.

Verginin Tarhı, Tahakkuku, Ödenmesi Muaflık ve İstisnalar: Gümrük vergisi, mükellefin vereceği "giriş beyannamesine dayanılarak alınır. Beyan yazılı yapılır. Gümrük vergisinin tarhı verilen beyanname üzerinden yapılır. Gümrük idaresi, yapılan beyanların doğruluğunu araştırmak üzere, eşyayı ismen ya da tamamen muayene edebilir. Tahakkuk işlemi, mükellefe veya temsilcisine veya yetkili gümrük komisyoncusuna sözlü olarak bildirilir ve tahakkuku gördüğüne dair imzası alınır. Ödenecek vergi, yürürlükte olan gümrük giriş tarife cetvelindeki esaslara göre hesaplanır. Gümrüklerde alman vergiler, gümrük veznesine makbuz karşılığında Türk lirası ile ve peşin olarak ödenir. Gümrük Vergisi Kanunu, farklı amaçlarla çok sayıda muaflık ve istisna getirmektedir. Diplomat muaflığı buna örnektir.

Gümrük (ithalat Vergileri) ile Özel Düzenlemeler (ithalat Üzerinden Alınacak Vergilere Uygulanacak Usul Hükümleri): İthalat vergileri, gümrük vergisi yanında ithalat üzerinden alman KDV ve ÖTV'yi de kapsamaktadır. KDV ve ÖTV, yurt içi mal teslimleri yanında, ithal edilen mallar üzerinden alınmaktadır. Gümrük ve ticaret müfettişleri kontrol amacıyla muayenesi yapılmış ve işlemleri tamamlanmış eşyanın ikinci muayenesini her zaman yapabilirler. Denetimler için tarh zaman aşımı süresi gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl olarak belirlenmiştir. Gümrük Kanunu'nda ceza uygulamaları vardır. Bunlar:

- Vergi kaybına neden olan işlemlere uygulanan cezalar,
- Usulsüzlüklere ilişkin cezalardır.

Ek vergi tarhı ile ilgili uyuşmazlıkların idari yargıda görölmesine karşı cezalarla ilgili uyuşmazlıkların adli yargıda görölmesi öngörölümüştür.

Özel Tüketim Vergisi

ÖTV 2002’de TBMM’de kabul edilerek 1. Ağustos 2002 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. ÖTV Kanunu’nun kabul edilmesinde 3 temel neden bulunmaktadır.

- IMF’ye verilen taahhüt,
- AB mevzuatına uyum,
- Türk vergi mevzuatının sadeleştirilmesidir.

ÖTV’nin kabul edilmesiyle 13 adet vergi ve benzeri yükümlölük uygulamadan kaldırılmıştır.

Konu, Vergiyi Doğuran Olay, Mükellef, Vergilendirme Dönemi, Beyan: ÖTV’nin konusuna giren ürünler Kanun’a ekli 4 ayrı listede belirtilmiştir. Bunlar:

- 1 sayılı listenin A cetvelindeki petrol ürünleri ile B cetvelindeki solvent ve benzeri ürünler,
- II sayılı listedeki motorlu taşıt araçları (bine otomobili, otobüs, minibüs...)
- III sayılı listedeki alkollü ve alkolsüz (Kolalı) içecekler ile tütün ve tütün mamulleri,
- IV sayılı listedeki elektronik ürünler, beyaz eşyalar ve lüks tüketim maddesi (parfüm, havyar, buzdolabı, televizyon...) olarak değeriendirilen bazı ürünlerdir.

Vergiyi doğuran olay, esas olarak yukarıda belirtilen ürünlerin teslimi veya ilk iktisabıdır. Bu ürünlerin ithalatı da vergi kapsamındadır.

Verginin Mükellefleri aşağıda özetlenmiştir:

- 1 sayılı listede yer alan petrol ürünlerini ithal edenler ve rafineri şirketleri,
- III sayılı listede yer alan tütün ve alkollü-alkolsüz içecek üreticileri ve ithalatçıları,
- IV sayılı listede yer alan ürünlerin imalatçıları ve ithalatçıları.
- II sayılı listede yer alan motorlu araçlardan kayıt ve tescile tabi olmayanların imalatçıları ve ithalatçıları,
- II sayılı listede yer alan motorlu araçlardan kayıt ve tescile tabi olanlar için motorlu araç ticareti yapanlar, bu araçları kullanmak üzere ithal edenlerdir.

Özel tüketim vergisinin mükellef sayısının II sayılı listede yer alan ürünler dışarıda tutulduğunda 1500 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle ÖTV, KDV’ye göre denetimi daha kolay bir vergidir.

ÖTV’de vergileme dönemi vebeyan mal türüne göre farklılık arz eder:

- II sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tabi olmayanlarla III ve IV sayılı listelerdeki malların tesliminde vergilendirme dönemi, faaliyette bulunulan takvim yılının birer aylık dönemleridir. Toplanan verginin, vergilendirme dönemini izleyen 15.gün akşamına kadar beyan edilmesi gerekir,

-1 sayılı listedeki mallarda, 15’er günlük sürelerle, her ay iki ayrı vergilendirme dönemi olarak öngörölümüştür. Toplanan verginin, bu dönemleri takip eden 10.güne kadar beyan edilmesi gerekir.

- II sayılı listedeki mallarda, kayıt ve tescile tabi olanlara ilişkin ÖTV beyannamesinin ise ilk iktisap ile ilgili işlemlerinin tamamlanmasından önce verilmesi gerekir.

Verginin Alınma Şekli, Matrah, Oran: ÖTV, kapsama giren ürünlere bir kez uygulanan tek aşamalı bir vergidir. KDV’de geçerli olan üretim zincirinin tüm aşamalarının vergilendirilmesi ve buna paralel olarak vergiden vergi indirimi ÖTV için söz konusu değildir. ÖTV, ödediği ürünleri satan ticaret erbabı için, ödenen ÖTV bir maliyet unsurudur ve fiyatın içinde alıcılara yansıtılmaktadır.

ÖTV’nin matahı, KDV matrahını oluşturan unsurlardan oluşmaktadır. Örneğin tütün mamüllerinde matrah, bunların perakende satış fiyatı olarak belirlenmiştir.

Oran I sayılı listedeki ürünler için maktu olarak belirlenmiştir. Diğer listede yer alan ürünler için ise bazıları hariç nispi olarak belirlenmiştir.

İstisnalar: ÖTV’de KDV’de olduğu gibi ihracat istisnası, diplomatik istisna ve diğer istisnalar bulunmaktadır.

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Verginin Konusu: Banka ve sigorta muameleleri vergisinin konusunu, banka ve sigorta şirketlerinin, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine, her ne nam ile olursa olsun nekden veya hesaben aldıkları paralar oluşturmaktadır.

Mükellef, Matrah, Oran:BSMV’nin yasal yükümlüsü bankalar, sigorta şirketleri ve bankerlerdir. Vergi, gerçekte bu hizmetlerden yararlananlara hizmet bedeli ile birlikte yansıtılmaktadır.

Verginin matrahı, bank ve sigorta şirketlerinin;

- Her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları muameleler dolayısıyla kendi lehlerine,
- Her ne isim altında olursa olsun, nakden veya hesaben aldıkları paraların turarıdır.

BSMV’nin oranı %15’tir. BSMV oranı farklı bankacılık işlemlerine göre değişildiği göstermektedir.

İstisnalar: Gider Vergileri Kanunu’nun 29. Maddesinde çok sayıda istisna sayılmıştır. Bunlardan bazıları: bankanın kendi iç işlemleri, konut finansmanı kapsamında yapılan işlemlerde lehe alınan paralarıdır.

Diğer Özel Tüketim Vergisi Özelliğini Taşıyan Harcama Vergileri

Özel İletişim Vergisi: Kamuoyunda deprem vergisi olarak bilinmektedir. 1999 yılından beri uygulanmaktadır. Gider vergileri kanun 39.madde ile sürekli hale gelmiştir. Verginin konusu, cep telefonu işletmecileri tarafından verilen tesis, devir, nakil ve haberleşme hizmetleri ve radyo ve televizyon yayınlarının uydu platformu ve kablo ortamından iletilmesine ilişkin hizmet verenlerin hizmetleri oluşturmaktadır. Bu verginin oranı %7,5’tir. Bu hizmetler üzerinden açıklanan vergilere ilave olarak %18 oranında KDV uygulanır.

Şans Oyunları Vergisi: Bu kanun ile futbol ve diğer spor müsabakaları, at yarışları, Milli Piyango İdaresi tarafından tertiplenen şans oyunları, şans oyunları vergisine tabiidir. Vergi hasılat üzerinden alınmaktadır. Bütün oyun türleri için ortak bir matrah belirlenmiştir.

Şans oyunlar vergisinin oranı spor müsabakalarında % 5, at yarışlarında %7, diğer şans oyunlarında ise %10 olarak belirlenmiştir.

Vergi mükellefi kendisine şans oyunları tertip etme hak ve yetkisi verilmiş olan kurumlardır. Vergilendirme dönemi takvim yılının birer aylık dönemleridir. Her ayın vergisi izleyen ayın 20.günü akşamına kadar beyan edilir ve ödenir.

Değerli Kağıtlar Vergisi

Değerli Kağıtlar Kanunu (DKK) damga vergine benzer bir yükümlülük getirmektedir. “Değerli kağıt” olarak kabul edilenler şunlardır:

- Noter kağıdı,
- Beyanname,

- Protesto, vekaletname, resen senet,
- Pasaportlar, yabancılar için ikamet tezkereleri,
- Nüfus cüzdanları, aile cüzdanları,
- Sürücü belgeleri, sürücü çalışma belgeleri, motorlu araç trafik belgesi, motorlu araç tescil belgesi,
- Banka çekleridir.

Bu kağıtların basımı, dağıtıl ve bedellerinin tespiti konusunda Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

Harçlar

Harca Tabi Olan İşlemler: Harçlar çeşitli kamu hizmetlerinin karşılığı olarak alınmaktadır. Bunlardan bazıları:

- 1 sayılı tarife Yargı Harçları,
- II sayılı tarife Noter Harçları,
- III sayılı tarife Vergi Yargı Harçları,
- IV sayılı tarife Tapu ve Kadastro Harçları,
- V sayılı tarife Konsolosluk Harçları,
- VI sayılı tarife Pasaport, Vize, İkamet Tezkeresi, Yabancılar Verilecek Çalışma İzni, Çalışma İzni Muafiyeti Harçları,
- VII sayılı tarife Gemi Liman Harçları,
- VIII sayılı tarife İmtiyazname, Ruhsatname ve Diploma Harçları,
- IX sayılı tarife Trafik Harçlarıdır.

Harç Miktarları: Harç miktarları bazen maktu bazen de nispi olarak belirlenmiştir. Örneğin nispi olarak belirlenen Yargı Harcı, uyuşmazlık konusu değer üzerinden binde 68,31 'dir.

Maktu olarak belirlenen harç miktarı ise her yıl yeniden değerlendirilme oranında arttırılmaktadır.

Harçların Ödenmesi, İstisnalar:

Harçların ödenmesi, damga vergisinin ödenmesine benzer:

- Harç kural olarak makbuz verilmesi suretiyle ödenir. Makbuz noterde, mahkemede, tapuda işlem yapıldığı sırada düzenlenir.

- Harçlar bazı durumlarda basılı damga konulması suretiyle alınır.

İstisnalardan bazıları:

- Genel ve özel bütçeli dairelerin işlemleri,
- Kamu menfaatine yararlı dernekler, vakıfların işlemleri,
- Diplomatik işlemler,
- Toplu Konut Kanunu kapsamında kullanılacak kredilerle ilgili ipotekler ile bu konutların hak sahipleri adına tapuya tescili işlemleri,
- Anonim şirket, eshamlı komandit ve limited şirketlerin; kuruluş, sermaye arttırımı, birleşme, devir, bölünme ve nevi değişiklikleri nedeniyle yapılacak işlemlerdir.

Damga Vergisi

Damga vergisi mükellef sayısı en fazla olan vergilerden biri olma özelliğini taşıyan bir tüketim vergisidir.

Damga Vergisinin Varlık Nedeni:

Bu vergi ile üretim aşamasından tüketim aşamasına kadar el değiştiren; mal, servet ve hizmet unsurlarına hukukilik kazandırmak için düzenlenen her türlü kağıtlar-belgeler vergilendirilmektedir.

Damga vergisi ile;

- KDV, **ÖTV** BSMV’de olduğu gibi mal-hizmet teslimi değil,
- Mal-hizmet teslimine hukukilik kazandırmak için belge düzenlemesi vergiye tabi tutulmaktadır.

Damga Vergisini alan taralın vergiyi almaktaki gerekçesi;

- Oluşturulan belgeler içinde yazılı hususlara kendisinin korumacılık yaptığı,
- Bir sorunun çıkması durumunda sorunu giderecek olan gücün kendisi olduğu,
- Damga vergisini de bu koruma- hizmet garantisine karşılık olarak almasıdır.

Verginin Konusu: Damga vergisinin konusunu DVK’ye ekli I sayılı tabloda yazılı kağıtlar oluşturur. Bu kağıtlar, akkitlerle ilgili, karar ve mazbatlar, ticari işlemlerde kullanılan kağıtlar, ödünç alınan paralara verilen makbuzlar olabilir.

Vergiye Doğuran Olay, Verginin Yükümlüsü: Damga vergisinde vergiyi doğuran olay, yukarıda sayılan kağıtların Türkiye’de düzenlenmesidir. Vergiyi doğuran olayın olabilmesi için;

- Bir kağıdın varlığı,
- Kağıdın yazılıp imzalanarak veya imza yerine geçen işaret konularak düzenlenmiş olması,
- Düzenlenen kağıdın hukuki sonuç doğuracak şekilde ilgili yerlere ibraz edilmesi şartlarının bir arada gerçekleşmesi gerekir.

Vergi yükümlüsü;

- Kağıtları imza edenlerdir.
- Kağıtta birden fazla imza bulunması durumunda imza sahiplerinin hepsinin müteselsilen sorumluluğu öngörülmüştür.

- Resmi daire ile kişiler arasındaki işlemlerde, vergiyi kişiler öder.

İstisnalar: Damga vergisinden istisna kağıtlar Kanun’a ekli II nolu tabloda uzunca bir listede sayılmıştır.

Oran: Bir kağıda damga vergisi tayini için, o kağıdın niteliğine bakılır. Maktu vergiler her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılın yeniden değerlendirilmesinde artırılırlar. Vergi nispi veya maktu olarak alınmaktadır. Nispi vergilerde kağıdın türüne ve niteliğine göre kağıtlarda yazılı olan para miktarı matrah olarak kabul edilir. Bu oran binde 1,89 ile binde 9,48 arasında değişmektedir.

Ödeme Şekilleri: Damga vergisi, makbuz verilmesi, istihkaktan kesinti yapılması veya basılı damga konulması yollarından biriyle ödenir.